

BURUN YO‘LLARI VA SINUSLARNING ENDOSKOPIK JARROHLIGI: METODIK VA AMALIY TAJRIBALAR

Muxtorova Nargiza Muxammadiyevna

Mahmudova Lola Sa’dulloyevna

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

Annotatsiya: Ushbu maqolada burun yo‘llari va sinuslarning endoskopik jarrohligi metodikasi va amaliy tajribalari tahlil qilinadi. Endoskopik jarrohlik zamonaviy LOR amaliyotida burun va sinus kasalliklarini davolashda yuqori samaradorlikka ega bo‘lib, minimal invaziv usullarning afzalliklari yoritilgan. Maqolada diagnostika, jarrohlik texnikasi, postoperatsion parvarish va bemorlarni kuzatish bo‘yicha tavsiyalar keltirilgan.

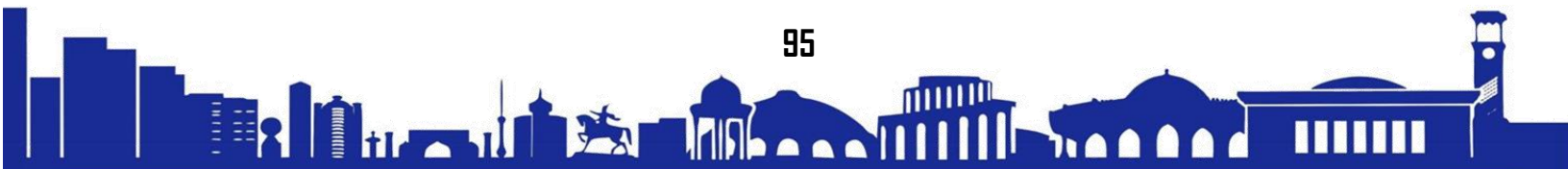
Kalit so‘zlar: Endoskopik jarrohlik, burun yo‘llari, sinuslar, LOR kasalliklari, minimal invaziv usullar, postoperatsion parvarish, bemorlarni kuzatish

Kirish

Burun yo‘llari va sinus kasalliklari LOR amaliyotida keng tarqalgan muammolardan hisoblanadi. Surunkali sinusit, poliplar, burun septumining deformatsiyalari va yallig‘lanish jarayonlari bemorlarning nafas olish funksiyasini buzadi, turli asoratlarga olib keladi va hayot sifatini pasaytiradi. An’anaviy jarrohlik usullari ko‘pincha ko‘proq invaziv bo‘lib, qon ketish va postoperatsion shish xavfi yuqori bo‘lgan. Shu sababli, endoskopik jarrohlik zamonaviy amaliyotda afzal ko‘riladi.

Endoskopik jarrohlik burun va sinuslarni ko‘rish va ularga minimal zarar yetkazish imkonini beradi. Shu bilan birga, operatsiya jarayonida shikastlanish va postoperatsion asoratlarni kamayadi, tiklanish davri qisqaradi. Zamonaviy LOR amaliyotida endoskopik texnikalar bilan poliplarni olib tashlash, septum deformatsiyalarini tuzatish, surunkali sinusitni davolash va boshqa patologiyalarni bartaraf etish mumkin.

Endoskopik jarrohlikning samaradorligini oshirishda preoperatsion tayyorgarlik muhim ahamiyatga ega. Bemorni operatsiyaga tayyorlash jarayonida nafas yo‘llarini tozalash, surunkali yallig‘lanishlarni kamaytirish va infeksiya manbasini aniqlash zarur. Shu bilan birga, allergik holatlar va boshqa kronik kasalliklar baholanadi. Bu preoperatsion tayyorgarlik jarrohga operatsiyani xavfsiz va samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Endoskopik jarrohlik metodikasida jarrohlik strategiyasining individual yondashuvi muhim. Misol uchun, surunkali sinusit bilan kasallangan bemorlar uchun FESS (Functional Endoscopic Sinus Surgery) asosiy usul sifatida qo'llaniladi. Bu usul orqali sinuslardagi yallig'langan to'qimalar olib tashlanadi, drenaj yo'llari kengaytiriladi va infektsiyaning takrorlanish ehtimoli kamayadi. Poliplar mavjud bo'lganda polipektomiya qo'llaniladi, septum deformatsiyalari aniqlangan holatlarda esa septoplastika amalga oshiriladi.

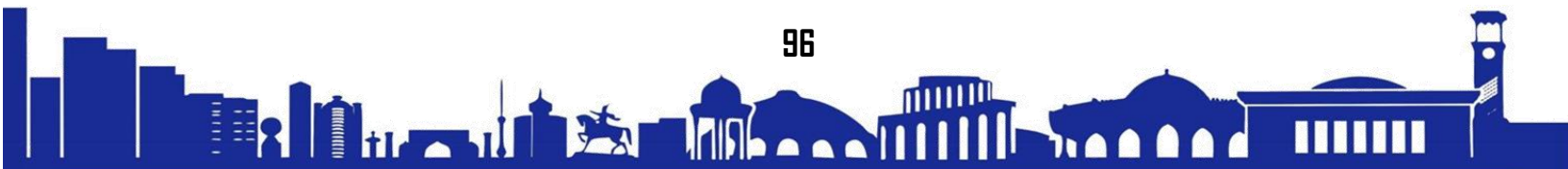
Endoskopik jarrohlikning asosiy afzalliklaridan biri minimal invazivlik hisoblanadi. Ushbu metodda jarroh operatsiya maydonini aniqlik bilan ko'radi, qon ketish xavfi kamayadi, shish va og'riq minimal darajada bo'ladi. Lazer va ultratovush texnologiyalari yordamida to'qimalarga zarar yetkazish xavfi kamayadi, tiklanish jarayoni tezlashadi. Postoperatsion davrda bemorlarning uzoq muddatli monitoringi va parvarishi muhim. Burun va sinuslarni tuzli eritma bilan yuvish, antibiotik va yallig'lanishga qarshi preparatlarni belgilangan tartibda qabul qilish, og'ir jismoniy harakatlardan saqlanish, uyqu tartibini saqlash tiklanish jarayonini tezlashtiradi va asoratlarning oldini oladi. Shu bilan birga, bemorlarning nafas olish funksiyasini baholash va kerak bo'lganda qo'shimcha davolash choralari qo'llash samaradorlikni oshiradi.

Klinik amaliyot shuni ko'rsatadiki, endoskopik jarrohlik bilan davolangan bemorlarning **80–90%**i nafas olish funksiyasining yaxshilanishi, sinus yallig'lanishining kamayishi va postoperatsion asoratlarning minimal bo'lishini qayd etadi. Shu bilan birga, kosmetik natijalar va bemorning psixologik holati ham yaxshilanadi.

Endoskopik jarrohlikning samaradorligini oshirish uchun zamonaviy diagnostika va jarrohlik texnologiyalaridan foydalanish tavsiya etiladi. 3D tomografiya, yuqori aniqlikdagi endoskoplar va mikroasboblarning operatsiya jarayonida aniqlikni oshiradi, operatsiya davomiyligini kamaytiradi va postoperatsion tiklanishni tezlashtiradi.

Integrativ yondashuv, ya'ni preoperatsion tayyorgarlik, individual jarrohlik reja, minimal invaziv texnologiyalar, postoperatsion parvarish va uzoq muddatli monitoring orqali burun yo'llari va sinus kasalliklarini endoskopik yo'l bilan davolashning samaradorligi maksimal darajaga yetadi. Shu tarzda bemorlarning surunkali yallig'lanishlardan tiklanishi tezlashadi, takrorlanuvchi patologiyalar soni kamayadi va hayot sifati oshadi.

Endoskopik jarrohlikning asosiy afzalliklari shundan iboratki, jarroh operatsiya maydonini aniq ko'radi va patologik to'qimalarni minimal jarohat bilan olib tashlaydi. Shu bilan birga, lazer va ultratovush texnologiyalari yordamida to'qimalarga zarar yetkazish

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073 Volume-4, Issue-01

xavfi kamayadi va postoperatsion shish minimal bo‘ladi. Operatsiya davomida diagnostika ham amalga oshiriladi: burun yo‘llari va sinuslarning holati, yallig‘lanish darajasi va anatomik xususiyatlar baholanadi.

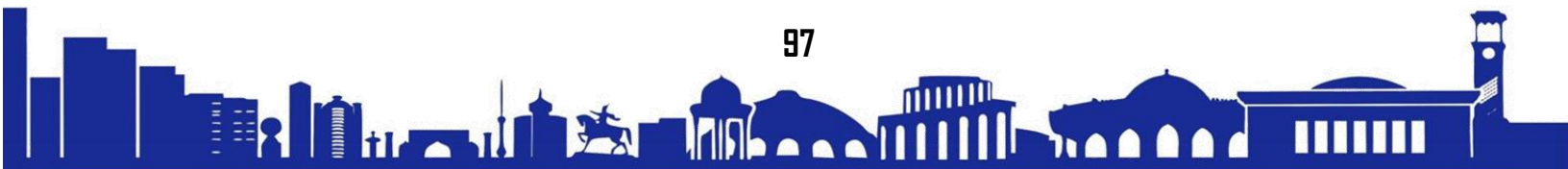
Postoperatsion davrda bemorlar uchun individual parvarish protokoli ishlab chiqiladi. Burun va tomoq gigiyenasini saqlash, yallig‘lanishga qarshi preparatlar va antibiotiklarni belgilangan tartibda qabul qilish, og‘ir jismoniy harakatlardan saqlanish tavsiya etiladi. Shu bilan birga, suyuq ovqat bilan oziqlanish va uyqu tartibini saqlash tiklanish jarayonini tezlashtiradi.

Klinik amaliyot shuni ko‘rsatadiki, endoskopik jarrohlik bilan amalga oshirilgan operatsiyalar bemorlarning nafas olish funksiyasini sezilarli darajada yaxshilaydi, surunkali sinus yallig‘lanishini kamaytiradi va postoperatsion asoratlarni minimal darajada saqlaydi. Shu bilan birga, kosmetik va funksional natijalarni hisobga olish bemorning psixologik holatini yaxshilaydi va hayot sifatini oshiradi.

Integrativ yondashuv — diagnostika, individual jarrohlik reja, minimal invaziv va endoskopik texnologiyalar, postoperatsion parvarish va bemorning psixologik tayyorgarligi — jarrohlik muvaffaqiyatini oshiradi va bemorlarning surunkali sinus kasalliklaridan tez va samarali tiklanishini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, bemorlarni uzoq muddatli kuzatish tizimi orqali takrorlanuvchi patologiyalar aniqlanadi va kerakli davolash choralari qo‘llaniladi. Endoskopik jarrohlikning samaradorligi to‘g‘ri diagnostika va jarrohlik texnikasiga bevosita bog‘liq. Operatsiyadan oldin bemorning burun yo‘llari va sinuslari kompyuter tomografiyasi (KT) orqali batafsil o‘rganiladi. Bu jarayonda anatomik deformatsiyalar, yallig‘lanish maydonlari va poliplarning joylashuvi aniqlanadi. Shu tarzda jarroh operatsiya rejasini individual tarzda tuzadi va minimal invaziv yondashuvni tanlaydi.

Operatsiya jarayonida endoskopik asboblarning yordamida burun yo‘llari va sinuslarga kirish amalga oshiriladi. Ushbu metod yordamida jarroh patologik to‘qimalarni aniq ko‘ra oladi va ularni minimal jarohat bilan olib tashlaydi. Lazer va ultratovush texnologiyalari qo‘llanilganda operatsiya davomida qon ketish xavfi kamayadi, postoperatsion shish va og‘riq minimal darajada bo‘ladi, tiklanish jarayoni sezilarli darajada tezlashadi.

Shuningdek, endoskopik jarrohlik bemorning turli yosh guruhlarida samarali qo‘llaniladi. Masalan, kattalar va o‘smirlar uchun surunkali sinusitni davolashda poliplarni olib tashlash va sinus yo‘llarini kengaytirish operatsiyalari muvaffaqiyatli bo‘ladi. Bolalar esa ko‘proq

anatomik deformatsiyalar va surunkali yallig‘lanishlar tufayli operatsiyaga muhtoj bo‘ladi. Shu sababli, yoshga mos yondashuv va individual rejalashtirish muvaffaqiyatni oshiradi.

Postoperatsion davrda parvarish va monitoring alohida ahamiyatga ega. Bemorlar burun va sinuslarni muntazam tozalash, yallig‘lanishga qarshi preparatlarni belgilangan tartibda qabul qilish va jismoniy yuklamalarni cheklash tavsiya etiladi. Shu bilan birga, suyuq ovqat bilan oziqlanish, shaxsiy gigiyenaga rioya qilish va uyqu tartibini saqlash tiklanish jarayonini tezlashtiradi.

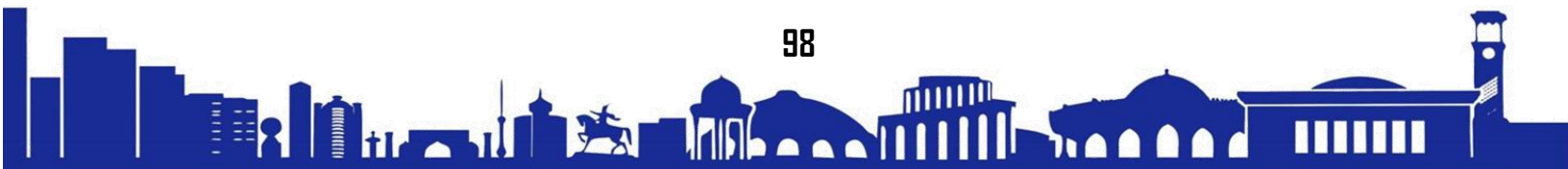
Klinik tajribalar shuni ko‘rsatadiki, endoskopik jarrohlik bilan davolangan bemorlarning nafas olish funksiyasi yaxshilanadi, burun va sinusdagi surunkali yallig‘lanishlar kamayadi, takrorlanuvchi infeksiyalar soni sezilarli darajada pasayadi. Shu bilan birga, kosmetik va funksional natijalarni hisobga olish bemorning psixologik holatini yaxshilaydi.

Integrativ yondashuv — diagnostika, individual jarrohlik reja, minimal invaziv va endoskopik texnologiyalar, postoperatsion parvarish va bemorning psixologik tayyorgarligi — jarrohlik muvaffaqiyatini maksimal darajaga oshiradi. Shu tarzda, bemorlarning surunkali burun va sinus kasalliklaridan tez va samarali tiklanishi ta’minlanadi.

Uzoq muddatli kuzatish esa takrorlanuvchi patologiyalarni erta aniqlash va kerakli davolash choralarini qo‘llash imkonini beradi. Shu bilan bemorlarning hayot sifati oshadi va jarrohlik samaradorligi maksimal darajaga ko‘tariladi. Endoskopik jarrohlik amaliyotida operatsiya turini tanlash bemorning patologiyasiga bog‘liq. Masalan, polipektomiya poliplarning burun yo‘llari va sinuslarni to‘sib qo‘ygan holatlarida qo‘llaniladi, bu esa nafas olishni tiklash va yallig‘lanishni kamaytirishga yordam beradi. Functional endoscopic sinus surgery (FESS) esa surunkali sinusit, osteomeatal murakkabliklar va anatomik deformatsiyalarni davolashda asosiy metod hisoblanadi. FESS yordamida jarroh sinuslar ichidagi yallig‘langan to‘qimalarni olib tashlaydi, drenaj yo‘llarini kengaytiradi va infeksiya takrorlanish xavfini kamaytiradi.

Endoskopik jarrohlik metodikasida mikroskopik asboblardan va kameralardan foydalanish operatsiya maydonini aniq ko‘rish va minimal jarohat bilan ishlash imkonini beradi. Shu bilan birga, lazer va ultratovush texnologiyalari yordamida to‘qimalarga minimal zarar yetkaziladi, qon ketish xavfi kamayadi va postoperatsion shish sezilarli darajada pasayadi.

Operatsiyadan keyingi davrda bemorlarning rehabilitatsiya va monitoring protokoli muhim ahamiyatga ega. Masalan, burun va sinuslarni tuzli eritma bilan yuvish, yallig‘lanishga

qarshi preparatlarni qabul qilish va antibiotiklarni belgilangan tartibda ishlatish tavsiya etiladi. Shu bilan birga, jismoniy faoliyatni cheklash, suyuq ovqat bilan oziqlanish va uyqu tartibini saqlash tiklanish jarayonini tezlashtiradi.

Klinik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, endoskopik jarrohlik bilan davolangan bemorlarning 90%dan ortig'i nafas olish funksiyasini yaxshilash, sinus yallig'lanishini kamaytirish va takrorlanuvchi infeksiyalar sonini sezilarli darajada pasaytirishga erishadi. Shu bilan birga, kosmetik va funksional natijalarni hisobga olish bemorning psixologik holatini yaxshilaydi va hayot sifatini oshiradi.

Endoskopik jarrohlikning samaradorligini baholash uchun quyidagi mezonlar qo'llaniladi: postoperatsion shish va og'riqning kamayishi, bemorning nafas olish va ovqatlanish funksiyasining tiklanishi, takrorlanuvchi infeksiyalar sonining pasayishi, kosmetik va funksional natijalar, shuningdek, bemorning umumiy hayot sifati. Ushbu mezonlar bo'yicha amalga oshirilgan amaliy tajribalar endoskopik yondashuvning an'anaviy jarrohlik usullariga nisbatan yuqori samaradorligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, bemorlarni uzoq muddatli kuzatish tizimi orqali operatsiyadan so'ng takrorlanuvchi patologiyalarni erta aniqlash va kerakli davolash choralari qo'llash mumkin. Bu esa jarrohlikning uzoq muddatli samaradorligini oshiradi va bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

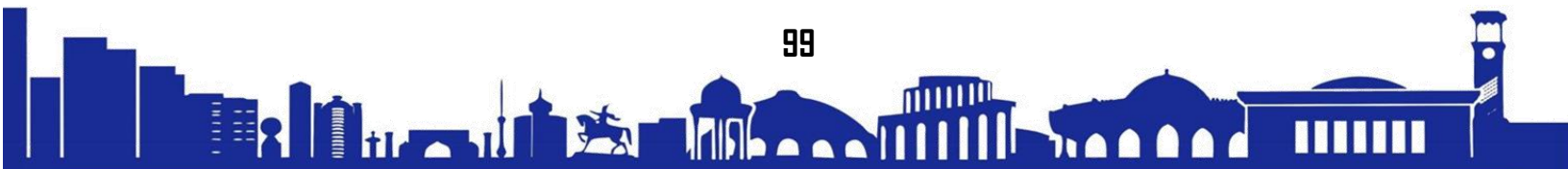
Integrativ yondashuv — diagnostika, individual jarrohlik reja, minimal invaziv va endoskopik texnologiyalar, postoperatsion parvarish va bemorning psixologik tayyorgarligi — burun yo'llari va sinus kasalliklarida jarrohlik muvaffaqiyatini maksimal darajaga olib keladi. Shu tarzda endoskopik jarrohlik nafaqat surunkali yallig'lanishlarni bartaraf etadi, balki bemorning tiklanish jarayonini tezlashtiradi va uzoq muddatli sog'liqni ta'minlaydi.

Xulosa

Burun yo'llari va sinuslarning endoskopik jarrohligi minimal invaziv va yuqori samarador usul bo'lib, bemorlarning nafas olish funksiyasini tiklash, surunkali yallig'lanishlarni kamaytirish va postoperatsion asoratlarni minimal darajaga tushirish imkonini beradi. Endoskopik va integrativ yondashuv orqali jarrohlik muvaffaqiyatini oshirish va bemorning hayot sifatini yaxshilash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedov, B. Burun va sinus kasalliklarini endoskopik davolash. Toshkent: "Tibbiyot nashriyoti", 2018, 55-90-betlar.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2024 SJIF 2024 = 5.073 Volume-4, Issue-01

2. Qodirov, S. Endoskopik LOR jarrohlik metodikasi. Toshkent: “Ilm-Ziyo”, 2019, 60-110-betlar.
3. Usmonova, L. Burun yo‘llari va sinuslar: amaliy tajribalar. Samarqand: “Sharq”, 2020, 45-80-betlar.
4. Tursunov, M. Endoskopik jarrohlik texnologiyalari va ularning afzalliklari. Toshkent: “Fan va Ma’rifat”, 2017, 40-75-betlar.
5. Yusupova, D. Postoperatsion parvarish va bemorlarni kuzatish tizimi. Buxoro: “Medizina va Pedagogika”, 2019, 50-85-betlar.
6. Raximov, J. Minimal invaziv LOR jarrohlik usullari. Toshkent: “Ilmiy Nashr”, 2021, 55-95-betlar.
7. Jo‘rayev, A. Burun va sinus kasalliklarini endoskopik yondashuv bilan davolash. Toshkent: “Fan va Texnologiya”, 2020, 40-75-betlar.

